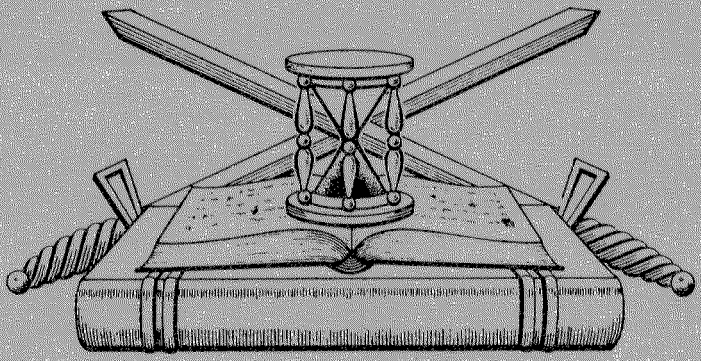
Jan 1974

MARS ET HISTORIA

ORGAAN

VAN DE
NEDERLANDSE VERENIGING
TER BEOEFENING VAN DE
MILITAIRE HISTORIE

OPGERICHT 20 AUGUSTUS 1966

SAMENSTELLING VAN HET ALGEMEEN BESTUUR:

Voorzitter	:	F.L. Diekerhoff
Ondervoorzitter	:	J. Albarda
1e Secretaris	:	F.J. van Lier
2e Secretaris	:	H. Ringoir
Penningmeester	:	C.J. Kneppelhout
Archivaris	:	J.J.B.J. Bouvy
Leden	:	Jhr. D.J.H.N. den Beer Poortugael
		B.C. Cats
		W.F.K. Engelbrecht
		Mr. C.H. Evers
		C.A. Heshusius
		F.J.A. Lutz
		Drs. G.J.A. van Ojen jr.
		Mr. Ch.L.M. Schaepman

ADRESSEN DAGELIJKS BESTUUR:

Voorzitter	:	Oranje Nassaustraat 1, Geldermalsen, Tel. 03455-1773
Ondervoorzitter	:	Laan van Clingendael 121, 's-Gravenhage, Tel. 070-246843
1e Secretaris	:	NAPO 890, Utrecht, Veldpost, Tel. 0949-2571.3137 District KMAR/KLU BRD
2e Secretaris	:	Laan van Nieuw Oost-Indie 289, 's-Gravenhage, Tel. 070-839994
Penningmeester	:	Bremstraat 26, Den Helder, Tel. 02230-12153

Contributie bedraagt per jaar min. ƒ 20,00, te storten op giro 14700 van de Algemene Bank Nederland N.V. te Den Helder, ten name van 'Nederlandse Vereniging Militaire Historie' rekening nummer 58.72.29.101.

SAMENSTELLING REDAKTIE-WERKKOMMISSIE:

Redactieadres: Columbusstraat 260, 's Gravenhage, tel. 462729
M. Boerma
C.A. Heshusius
E.W. van Popta.

SAMENSTELLING REDAKTIE-ADVIESKOMMISSIE:

F.L. Diekerhoff
Mr. C.H. Evers
Drs. G.J. van Ojen jr.
H. Ringoir.

AFDELINGSKORRESPONDENTEN: Zie binnenomslag van de achterzijde.

MARS ET HISTORIA

8e jaargang,
nummer 5,
januari 1974.

De 'NEDERLANDSE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE MILITAIRE HISTORIE', opgericht op 20 augustus 1966 en erkend bij K.B. no. 50 van 14 juni 1968, is er voor allen, die zich verdiepen in de studie van geschiedenis, ceremonieel, tradities, uniformen, emblemen, wapens en onderscheidingen van militaire- en semi-militaire organisaties, meer in het bijzonder die van Nederland en de (voormalige) overzeese Rijksdelen.

INHOUD

Bestuursmededelingen

Berichten van andere verenigingen

Militariade

Het Afwikkelingscommando van de Koninklijke Landmacht in Indonesië, (1950-1951), (I)
door M.L. van Ham.

Nederlandse Uniformen in de 19e eeuw, (II),
door Dr. F.G. de Wilde en P. Forbes Wels.

100 Jaar Verbindingsdienst (I)
door E.W. van Popta.

* * *

BESTUURSMEDEDELINGEN

Van de penningmeester:

In het jaar 1973 heeft u een regelmatig en goed verzorgd blad MARS et HISTORIA ontvangen.

De kosten van het blad waren ook belangrijk hoger dan voorheen.

Doordat het helaas in 1973 nogal gehaperd heeft met een vlotte betaling van de contributies moest voor de betaling van het blad een - tijdelijk - beroep worden gedaan op het reservekapitaal.

Het jaar 1974 is reeds begonnen!
Ik hoop dat u allen wilt meewerken aan een vereniging met een gezonde financiële basis.

Uw steentje daartoe is tijdige betaling van de contributie 1974 vóór 1 maart 1974.

Ten overvloede een opgave van betalingsmogelijkheden:

ABN-rekeningnr. 58 72 29 101 t.n.v. Ned. Vereniging ter beoefening Militaire Historie
Bremstraat 26, Den Helder.

Postgirorekeningnr. 29 40 790 t.n.v. Penningmeester Ned. Vereniging ter beoefening
Militaire Historie.

U kunt ook zowel uw bank als de girodienst machtigen voor een automatische betaling.

DE BROCHURE "ARSENAAL"

Op woensdag 24 oktober 1973 wàs het zover: de brochure "Arsenaal" zou ten doop worden gehouden. Dat geschiedde - was een meer zinvolle plaats denkbaar? - in de Ridderzaal van het Arsenaal te Naarden.
Om drie uur 's middags waren in deze historische veste tientallen belangstellenden, alsmede de pers aanwezig ten einde getuige te kunnen zijn van dit heugelijke feit. Plaatsgebrek in deze kolommen noopt ons om niet alle namen der aanwezigen op te noemen.

Wel moet melding gemaakt worden van het feit dat de garnizoenscommandant van Naarden, luitenant-kolonel vbdd R. Troelstra en zijn medewerkers voor een goede en gastvrije ontvangst hadden zorggedragen: thee vooraf en een aperitief nà. Dit werd door allen zeer op prijs gesteld; eveneens het ten gehore brengen van muziek en het na afloop vertonen van goed gekozen dia's door de zorg van de Stichting voor Banistiek en Heraldiek.

Als eerste spreker trad de heer K. Sierksma, voorzitter van de Stichting voor Banistiek en Heraldiek, op. Hij bracht onder meer hulde aan de majoor der Koninklijke Marechaussee F.J. van Lier, secretaris van de Nederlandse Vereniging ter beoefening van de Militaire Historie, die reeds in begin 1972 de idee formuleerde om deze "gids van verzamelingen, musea, verenigingen en instellingen op militair-historisch terrein" te laten verschijnen. Doch ook kwam een woord van dank aan de Nederlandse Genealogische Vereniging die haar medewerking verleende aan de inrichting van de Naardense Ridderzaal en aan de heer A. Schimmel die een deel van zijn privé verzameling van wapens hier had tentoongesteld.

De brochure, aldus de heer Sierksma, is het resultaat van $1\frac{1}{2}$ jaar noeste arbeid van de commissie van voorbereiding, samenstelling en redaktie, voortgesproten uit het bestuur van de Nederlandse Vereniging ter beoefening van de Militaire Historie (Mars et Historia) en samenwerkend met diverse verenigingen, een en ander onder de bezielende leiding van zowel de penningmeester dier vereniging, de luitenant ter zee van administratie der 1e klasse C.J. Kneppelhout, als van de heer Mr. Ch.L.M. Schaepman tesamen met de heren Mr. C.H. Evers en E.W. van Popta (en de heer Sierksma zelve! Red.).

Vervolgens sprak de voorzitter van Mars et Historia, de luitenant-kolonel der mariniers b.d. F.L. Diekerhoff. Hij schetste de wijze waarop het genoemde comité zijn werkzaamheden verrichtte ter voldoening aan de wens die reeds lang werd gevoeld, om aan dit soort van grote en kleine verzamelingen in Nederland meer bekendheid te geven en daarbij ook de samenwerking tussen alle belangstellende personen, instanties en verenigingen nog meer te stimuleren. Door vele van de genoemde groepen werd op enthousiaste wijze assistentie verleend bij de waarlijk niet eenvoudige zaak; ook het Ministerie van Defensie stond reeds dadelijk sympathiek tegenover de initiatiefnemers.

In het bijzonder noemde spreker de Stichting Vrienden van het Koninklijk Nederlands Legermuseum Generaal Hoefer en de Stichting voor Banistiek en Heraldiek. De heer F.J.H.Th. Smits vervaardigde de tekeningen en de fraaie omslag van de brochure, welke gedrukt werd bij de I.U.B. met steun van haar directeur, de heer D. Gravesteijn; en de heer Mr. Ch.L.M. Schaepman die bij dit alles een grote stuwende kracht was. De wens werd uitgesproken dat er spoedig de behoefte aan een tweede en derde druk van de brochure zou komen te bestaan, waarbij dan tevens de gelegenheid zou zijn de tekst, waar nodig, te wijzigen en aan te vullen met vermeldingen van nog meer collecties e.d.: immers, overal in den lande zullen deze nog verder opgespoord moeten worden. Uit het verleden valt zoveel te leren door ieder, ongeacht leeftijd, ontwikkeling en politieke overtuiging, aldus onze voorzitter.
Daarna mocht de heer Kneppelhout - na een kort woord van waardering aan al diegenen die hem bij de arbeid hadden bijgestaan - het genoegen smaken, dat hem in al zijn bescheidenheid zo was gegund, om aan elk van de aanwezigen een exemplaar van de brochure over te reiken. Het hoeft nauwelijks betoog dat een ieder zeer ingenomen was met de voortreffelijk uitgevoerde eersteling.
Tot slot sprak de heer Dr. Th.J. Meijer, plv. directeur van de Directie Musea, Monumenten en Archieven van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, namens dat Ministerie.
Hij schilderde met enige goed gekozen voorbeelden, voor het aandachtige gehoor, het beeld uit de vroegere vaderlandse tijden die zo vaak beheerst werden door het krijgsgebeuren en hij achtte het daarom zo zinvol dat de brochure als "wegwijzer" van militaria thans het licht had gezien.
Het "Ten geleide" van de brochure, geschreven door de directeur van het Legermuseum, de heer W. Helder, spreekt duidelijke taal; een grote toename van het aantal bezoekers van militaire verzamelingen raakt een gevoelige snaar van het Ministerie van C.R.M. De motieven voor de steeds groeiende belangstelling passeerden de revue; zien van kentekenen van zegepraal, gevoel voor traditie in de krijgsmacht en het plaatsen van de krijgsgeschiedenis in een ruimer sociaal-historisch verband als onderdeel van de cultuurgeschiedenis. Spreker eindigde met zijn bewondering uit te spreken voor het genomen initiatief en de uitvoering van de brochure.
Wij vestigen nog de aandacht op de opgenomen illustratie in kleur, waarvoor wij de Stichting "Vrienden van het Legermuseum" en de Drukkerij "De Bink" b.v., Leiden, zeer erkentelijk zijn.

Na de zeer geapprecieerde woorden en de belangstelling van de zijde van de Rijksoverheid - waarvoor een warm applaus opklonk - werd in een allergenoegelijkste stemming een verkwikkend drankje genuttigd in afwachting van een verrassende en zo zeer passende afsluiting van dit - waarlijk in dubbel opzicht - historisch gebeuren.
Op de wallen van het Naardense Arsenaal werd namelijk een kanonschot afgegeven ter daverende bevestiging dat de brochure "Arsenaal" geboren was. Onder grote belangstelling moest een ervaren artillerist de lont van een oude vuurmond ontsteken: de onder-voorzitter van Mars et Historia, luitenant-kolonel b.d. J. Albarda, kweet zich voortreffelijk en met vaste hand van deze eervolle taak.
De bijzonder stijlvolle middag werd door diverse genodigden besloten met een welovergoten maaltijd in het sfeervolle en gerenomeerde Naardense wijnproeflokaal "De Turfloods" aan de Nieuwe Haven.
Vermelding verdient nog het feit dat in deze culinaire omgeving op iedere 10e dag van de maand vanaf 10.00 uur tot middernacht vele liefhebbers van de historie in de meest algemene zin, elkander plegen te ontmoeten; een voorbeeld ter navolging in meer dan één opzicht . . . . . .

C.A.H.

FILMMIDDAG TE LEIDEN

Op zaterdag 1 december j. l. verzamelden zich 23 leden en hun introducés in de filmzaal van het Legermuseum om vier films te bekijken.
De voorzitter heette een ieder hartelijk welkom op deze koude dag en constateerde met genoegen dat de aanwezigen desgevraagd nog meer van deze vertoningen wilden meemaken.
De films waren ter beschikking gesteld door de Sectie Krijgsgeschiedenis van de K. L.
Twee films over de aanleiding tot de Tweede Wereldoorlog van Amerikaanse origine en twee films over de 2e Politionele Actie in Nederlands-Indië. Vooral de laatste film werd bijzonder gewaardeerd.
Aangezien geput kan worden uit een welhaast onbeperkte hoeveelheid materieel, zal het secretariaat gaarne vernemen wat voor soort films bij voorkeur de volgende maal zullen worden gedraaid.

EXCURSIE NAAR ANTWERPEN

Er bestaan plannen om op zaterdag 27 april 1974 een excursie te organiseren naar het maritiem museum aan het Steen te Antwerpen. De reis zal per touringcar worden gemaakt. Mocht dit vanwege de energie situatie niet mogelijk zijn, zal er naar andere mogelijkheden worden gezocht. Indien de reis met een touringcar plaatsvindt zal om 8 uur vanaf het station Den Haag H. S. worden vertrokken. Reserveert u deze dag?
Nadere berichten hierover volgen in het volgende nummer.

RECTIFICATIE

In het laatste nummer van Mars et Historia staat op het binnenblad de maand october vermeldt. Gelieve dit te wijzigen in november.

***

TE KOOP GEVRAAGD

a. schouderstip "Opruim en Reddingscolonne" (gele letters op zwarte stof).
b. mouwembleem van het Korps Mobiele Colonnes (gedragen in de periode 1555 t/m 1963).
c. zilver grijze marechaussee nestels (I stel).
d. kraagembleem Kon. Marine (embleem algemene dienst, gekroond anker).

J. L. FREK, B. W. ter Kuilestraat 333, Enschede

BERICHTEN VAN ANDERE VERENIGINGEN

VOORJAARS-VLAGGENDAG 1974 IN RIJKSMUSEUM TE AMSTERDAM

Zaterdag 23 maart 1974, 11.00 uur, kunt u deelnemen aan de traditionele voorjaarsbijeenkomst van de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde.
Men ontmoet elkaar bij de koffie in het museum-restaurant.
Daarna houdt de heer Kl. Sierksma een inleiding (met diavertoning) over het onderwerp "VIER EEUWEN VLAGGEKAARTEN".
Na gezamenlijke koffietafel vindt een rondleiding plaats door de historische afdeling, met speciale aandacht voor vlaggen en vaandels, o. l. v. drs. C. Vroon.
In uitzicht is gesteld dat ook een bezoek zal worden gebracht aan de vaandel- en vlaggenafdeling van de depôts.
Tot slot gedachtenwisseling bij een apéritiefje. Deelnemerskosten ƒ 15, --.
Leden van de Ned. Vereniging ter Beoefening van de Militaire Historie zijn van harte welkom. Wilt u zich vóór 15 maart even aanmelden bij de secretaris, Kl. Sierksma, Huis Midgaard aan de Brink, Muiderberg 1235; telefoon 02942-1470.

MILITAIRE MODELFIGUREN IN HET KONINKLIJK LEGERMUSEUM

De Stichting "Vrienden van het Legermuseum" heeft een belangrijke bijdrage tot de Nederlandse "Militaria" geleverd.
Het Stichtingsbestuur is er namelijk in geslaagd de internationaal befaamde Londense firma Norman Newton te interesseren in de vervaardiging van historische modelfiguren van Nederlandse militairen.
Als eerste twee zijn thans uitgebracht een huzaar van het Regiment Huzaren no. 6 in de uniform van 1820 en een grenadier uit 1830, in de gangbare, 3-dimensionale ("ronde bosse") uitvoering. Zij werden gemodelleerd volgens aanwijzingen van het museum, hetgeeen een waarborg voor de uniformkundige authenticiteit moge betekenen. Fraai beschilderd, vormden de eerste figuren het jubileumgeschenk dat door het museumbestuur aan Z. K. H. Prins Bernhard werd aangeboden, ter gelegenheid van het 60-jarig bestaan van het museum.

De (metalen) figuren zijn reeds van een grondverf voorzien en gaan vergezeld van een uniform-beschrijving en instructies betreffende de beschildering.
Zonder overdrijving mag worden gesteld dat deze "Staddenfigures" behoren tot het beste wat er internationaal op dit gebied wordt gemaakt. Het ligt in de bedoeling om, bij gebleken belangstelling, deze serie nog verder uit te breiden.
Huzaar en grenadier zijn thans bij de receptie van het museum verkrijgbaar à ƒ 7,50 per stuk. Toezending per post is tevens mogelijk, waarbij de prijs uiteraard met verzendkosten wordt verhoogd.
Inlichtingen bij: Koninklijk Nederlands Leger- en Wapenmuseum "Generaal Hoefer", Pesthuislaan 7, Leiden, telefoon 01710-34241.

MILITARIADE

Zijnde wetenswaardigheden m. b. t. de militaire historie in zijn algemeenheid, voor u verzameld door het secretariaat.

1. Nieuwe boeken

* Van het schrijvende en tekenende echtpaar Funcken is het tweede deel verschenen van het boekwerk 'L'uniforme et les armes des soldats de la guerre 1939-45'.
  Het boek telt 157 blz. en meer dan 60 kleurendrukafbeeldingen over de gehele pagina. Dit deel brengt uniformen en wapentuig van Engeland, Duitsland, Frankrijk, Italië en Finland, Noorwegen, Kroatië, Slowakije, Böhmen und Mahren en de Russische vrijwilligersverbanden. Het is geschreven in de Franse taal en kost ongeveer ƒ 25, --.
* Op de Engelse markt verscheen van de hand van R. J. Bender en R. D. Law: 'Uniforms, Organisation and History of the Afrika Korps'. Dit boek telt 256 blz., 354 illustraties, waarvan vele in kleuren. Prijs ongeveer ƒ 41, --.
* In Duitsland verscheen een fotomechanische herdruk van Hettler's 'Uniformen der Deutschen Wehrmacht'. Het werk bestaat uit drie delen, waarvan deel drie de 32 kleurenplaten bevat (prijs in Duitsland voor dit deel D. M. 98, --).
  De drie delen samen kosten ongeveer ƒ 165, --.
* U. Elfrath stelde "Das waren die deutschen Kriegsflugzeugen 1935-1945' samen. Het is een groot formaat fotoboek geworden met vele zwart-wit en kleurenfoto's, doch ook met een uitvoerige kritische tekstbegeleiding. Prijs ongeveer ƒ 29, --.
* Aan 'Genie', november 1973 ontlenen wij het bericht, dat binnenkort onder auspiciën van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap door de uitgever Fibula-van Dishoeck een facsimile herdruk van de oudste 'Topografische en Militaire kaart van Nederland' zal worden uitgegeven.
  Een zeer groot aandeel in de voorbereiding en uitvoering van deze uitgave is in handen van de Topografische Dienst te Delft, die er na veel speurwerk in is geslaagd niet alleen een volledige editie van de eerste topografische kaarten uit de jaren 1850-1864 bijeen te brengen, maar bovendien met veel vakmanschap een schitterende serie reproducties te vervaardigen. In een begeleidend boekwerk werd tevens de geschiedenis van de militair-topografische kaart vastgelegd. De prijs van de 62 kaartbladen + boek bedraagt ƒ 995, --.

Bestelformulieren verkrijgbaar bij de Topografische Dienst, Westvest 9, Delft of bij de boekhandel.

2. Platen en prenten

* De firma Militariade, 103 the Quadrangle, 2800 Routh St., Dallas, Texas-75201, U.S.A. is de enige ons bekende firma, die de kleurenplaten van de 'Company of Military Historians' nog compleet in voorraad heeft (nrs. 1 t/m 392).
De prijzen varieren van $ 2,50 tot $ 20,-. Deze laatste prijs geldt voor exemplaren van de zeldzaam geworden eerste editie. De meeste platen hebben betrekking op de Amerikaanse strijdkrachten in diverse perioden, doch er zijn ook voor ons interessante platen bij, zoals nr. 292: Netherlands 21st Marine Regiment Suriname 1772-1779 ($ 3,--) en nr. 353: Netherlands Corps of Marines in New York, 1673 ($ 3,-).

* Stamp Publicity (Worthing) Ltd., 98 Dominon Road, Worthing, Sussex, England geeft prachtige series uniformprenten op groot briefkaartformaat uit naar originele aquarellen van C.C. Stadden. Elke serie bevat 12 kaarten, elke kaart geeft een afbeelding van een Brits soldaat met gegevens over het betrokken regiment op de achterzijde.
Prijs per serie 75 p.

* De uit uniformkundig oogpunt belangwekkende serie uniformprenten van 'Le Plumet' is inmiddels nummer 100 gepasseerd.
Tot de laatst uitgekomen prenten behoren afbeeldeingen van de Keizerlijke Garde, de Infanterie van Linie, Pioniers, Gendarmerie en Genie. Alles uiteraard van het Napoleontische keizerrijk.

* Persoonlijk helemaal stuk zijn wij van de serie uniformprenten, getiteld: 'Soldats et Uniformes du Premier Empire'. Deze waarlijk briljante serie door Dr. Hourtoulle geeft u superbe reproducties van aquarellen met Napoleontische troepen, die practisch niet van originele aquarellen zijn te onderscheiden.
Zowel de prenten van Le Plumet als van de hierboven genoemde serie zijn te verkrijgen via Librairie Pierre Petitot 234 Boulevard Saint Germain, Paris-7e, France.

3. Nieuwe modelfiguren

* Mérité metalen figuren, 54 mm., prijs $ 3,-- per stuk.
Laatst uitgekomen nummers: 810 Infanterie Texas, 811 Infanterie U.S.A. 1780, 812 Franse Dragonder van de Garde, 813 Soldaat Afrikakorps Duits, 814 Officier Waffen S.S., 815 Russische Garde-Infanterist, 816 Infanterist 8th, Army, 817 Japans Infanterist 2e W.O., 818 Amerikaanse Paratrooper.

* Een speciale serie is uitgekomen van Staddenfiguren 54 mm. met Middeleeuwse ridders. Het zijn: de koning van Bohemen, de Duc d'Alencon, sir Ralph Spigurnel, Jean de Miengre-Maréchal de Boucicault.

* Historex is op de markt gekomen met een serie Mamelouks 1805-1815.
Speciaal nr. 732, de paukenist, is een waar meesterstukje, waard om opgenomen te worden in iedere verzameling Napoleontische figuren.

* Willie Figures heeft een nieuwe set 30 mm. figuren, getiteld: Landsknechts.
Deze set bevat 17 verschillende figuren, waaronder pikemen, musketiers, swordsmen, halbardiers, drummer, captain-general, officers.

De prijs ligt voor de onbeschilderde figuren tussen £ 1,-- en £ 2,50, voor beschilderde figuren tussen £ 3,-- en £ 7,50.

* Over figuren gesproken! Het nieuwe lid G. J. de Graaf, de Ruyterkade 110^{III} te Amsterdam heeft een vrij omvattende verzameling Duitse uniformen met toebehoren. Ten dele zijn deze gebruikt om acht etalagefiguren te kleden in de verschillende gevechtstenuën. Mochten er onder de leden geïnteresseerden zijn, die deze collectie wensen te bezichtigen, dan kan dit - uiteraard kosteloos - na telefonische afspraak (020-229169).

4. Varia

* Bij M.B. van 30 oktober 1973 is aan de legerplaats 'Nunspeet' de naam 'Generaal Winkelmankazerne' gegeven.
Henri Gerard Winkelman, geboren te Maastricht 17 augustus 1876 en overleden te Soesterberg 27 december 1952 werd: 11 augustus 1896 tweede luitenant der infanterie,

25 november	1901 eerste luitenant,
1 april	1913 kapitein,
25 december	1923 majoor,
17 april	1926 luitenant-kolonel,
17 januari	1929 kolonel,
1 november	1930 generaal-majoor,
1 mei	1934 als luitenant-generaal eervol ontheven uit de militaire dienst.

Hij kwam op 1 november 1939 terug in actieve dienst en werd commandant luchtverdedigingskring Utrecht-Soesterberg. Op 6 februari 1940 werd hij opperbevelhebber van land- en zeemacht in de rang van generaal en leidde gedurende de oorlogsdagen van 10 t/m 14 mei 1940 de verdediging van Nederland.
Van 1 juli 1940 tot 12 mei 1945 bevond hij zich in Duitse krijgsgevangenschap.
Op 1 oktober 1945 werd hij eervol ontheven uit de militaire dienst.
Onderscheidingen:

* Grootkruis in de Orde van de Nederlandse Leeuw,
* Ridder in de Orde van Oranje-Nassau met de zwaarden,
* Onderscheidingsteken voor langdurige dienst als officier met cijfer XL,
* Commandeur 2e klas in de Orde van St. Olaf van Noorwegen,
* Commandeur 2e klas in de Orde van het Zwaard van Zweden,
* Commandeur in de Orde van de Witte Leeuw van Tsjecho-Slowakije.

* Op 12 september 1973 was het 300 jaren geleden, dat Stadhouder Prins Willem III de vesting Naarden op de Fransen heroverde. Ter gelegenheid van deze herdenking zijn bronzen en zilveren herdenkingspenningen uitgegeven, met een diameter van 60 mm. Op de voorzijde een fraai portret van Prins Willem III, gevat in de contouren van de vesting Naarden, op de keerzijde het zegel van de stad Naarden anno 1619. Deze penningen werden gemodelleerd bij Koninklijke Begeer. Oplage: brons 500 stuks, prijs ca. ƒ 25,--, zilver 150 stuks, prijs ca. ƒ 150,--. Bij voldoende belangstelling zou ook een gouden penning worden geslagen ter grootte van een gouden tientje à ƒ 350,--.

Bestellingen aan: Secretariaat Comité Naarden-Oranje, Subcomité Gedenkpenning, Raadhuisstraat 1, Naarden.

* Van de heer J. C. van Dijk te Amsterdam ontvingen wij de volgende informatie:
Na helaas commercieel niet zo succesrijke, maar voor ons toch wel interessante serie 'De Nederlandse Armee', blijft van Dishoeck-Unieboek de Nederlandse militaria-enthousiast gedenken!
Zo verscheen onlangs het subliem uitgevoerde werk 'Antieke Vuurwapens' van Ir. R. F. W. Kempers. Eindelijk een boek van niveau in de landstaal!
Leden van onze vereniging kunnen dit boekwerk franco toegezonden krijgen door overmaking van *f* 29,50 naar giro 55 19 55 t. n. v. Unieboek Bussum onder vermelding van: 'Antieke Vuurwapens'. Andere interessante boeken in de fondslijst van Unieboek zijn:

* 'Middeleeuwse Kastelen' van Paul E. van Reyen (*f* 8,90).

* 'Vuurwapens van 1840 tot heden' van J. Lenselink (*f* 8,90).

* 'De grote oorlog 1914-1918' van Prof. Dr. H. Contamine (*f* 14,90)
om er maar enkele te noemen. Al met al een fonds om in de gaten te houden!

* De 'Deutsche Gesellschaft für Heereskunde' bestond op 1 december 1973 75 jaren.
Deze zustervereniging werd in 1898 opgericht met het doel aan beoefenaren van krijgsgeschiedenis en uniformkunde gelegenheid te bieden tot uitwisseling van gedachten en studies. Tot de oprichters behoorden mannen met bekende namen, zoals Richard Knötel, de schilder van zovele militaire tafrelen en de latere Generaal-veldmaarschalk Mackensen.
Wij feleciteren onze zustervereniging met het jubileum!

* Een nieuw kwartaaltijdschrift is op de markt gekomen onder de titel:
'After the Battle'. De nummers 1 en 2 zijn inmiddels verschenen.
Het blad spoort aan de hand van zeer veel fotomateriaal uit heden en verleden veldslagen en veldtochten na. Het bevat regelmatig artikelen en over de berging van oorlogstuig, de restauratie van uitrustingstukken, het maken van oorlogsfilms, persoonlijkheden uit W. O. III, enz. Het eerste nummer bevat 200 foto's, 56 blz., artikelen over Normandië 1944-1973, Oradour sur Glane, Battle of Britainfilm plus een aanbieding van een poster in kleurendruk. De prijs bedraagt £ 2,32 voor vier nummers. Bestelling bij:
'After the Battle', 3 New Plaistow Road, London E. 15, England.

HET AFWIKKELINGSCOMMANDO VAN DE KONINKLIJKE LANDMACHT IN INDONESIË (1950 - 1951) (I)

door M. L. van Ham.

1. Inleiding

Dit weinig bekende KL-commando verdient n. m. m. meer historische aandacht dan het krijgt. Het was het laatste Nederlandse landmachtonderdeel in Indonesië en het markeerde het einde van een eeuwenlange periode waarin Nederlandse troepen verbleven in het land dat nu Indonesië heet en vroeger onder meer Nederlands Oost-Indië werd genoemd.
Men kan aannemen dat dit afwikkelingscommando als historisch verschijnsel paste in het dekolonisatieproces dat toen in Indonesië plaats had. Deze dekolonisering veroorzaakte verstrekkende staatkundige- en sociale veranderingen, die weer emotionele reacties en crisisachtige verschijnselen opriepen, ook bij personeel van het afwikkelingscommando.

Het commando functioneerde ruim tien maanden onder vaak moeilijke en soms hachelijke omstandigheden; misschien is het daarom interessant hiervan de volgende oriënterende beschrijving te geven. Daarbij zullen wij o. m. de volgende aspecten in beschouwing nemen: (2) voorgeschiedenis, (3) oprichting, taak en organisatie, (4) inkrimping en (5) opheffing; verder (6) enkele afwikkelingsproblemen en tenslotte en bronnenoverzicht als bijlage.
De opeenvolgende afwikkelingscommandanten waren de generaals-majoor P. Alons en J. A. Scheffelaar en daarna - van 1 januari 1951 af - de kolonel A. van Santen.
Na de opheffing van het KNIL werd in juli 1950 het afwikkelingscommando opgericht om eind mei 1951 weer te worden opgeheven.
De in juli 1950 nog niet "afgewikkelde" Nederlandse en Indonesische ex-KNIL-militairen kregen in die maand de tijdelijke status van KL-militair.
Toen behoorden dus Ambonnese, Menadonese, Soendanese, Timorese, Toradja en andere Indonesische militairen tot de Koninklijke Landmacht!
Het afwikkelingscommando ressorteerde via de Nederlandse Hoge Commissaris te Djakarta onder de Nederlandse regering in Den Haag, meer in het bijzonder onder de Minister van Oorlog.
Naast doch geheel gescheiden van dit afwikkelingscommando bleef de Nederlandse Militaire Missie nog tot december 1953 in Indonesië werken. Deze missie had een afzonderlijke - bij RTC-overeenkomst geregelde - positie en taak.
Tenslotte bleven nog tot 1963 Nederlandse strijdkrachten in Nieuw-Guinea.
In de periode 1950 - 1963 had het Nieuw-Guinea conflict een ongunstige invloed op de Nederlands-Indonesische betrekkingen, die steeds verder verslechterden gedurende het regime van president Sukarno.

2. Voorgeschiedenis

De overdracht van de souvereiniteit aan Indonesië op 27 december 1949 had ingrijpende gevolgen voor dat land, maar zeker ook voor de daar verblijvende Nederlandse strijdkrachten t. w. Koninklijke Marine, Koninklijke Landmacht (KL) en Koninklijk Nederlands Indonesisch Leger (KNIL). Bij deze souvereiniteitsoverdracht bestonden KL en KNIL nog uit respectievelijk ca. 75. 000 en 65. 000 man, waarbij nog kwamen ca. 130. 000 vrouwen en kinderen van militairen die voor beveiliging, transport, verzorging, etc. in aanmerking kwamen; alles tezamen nog ca. 270. 000 af te wikkelen personen. Het KNIL bestond daarbij uit Nederlandse en Indonesische militairen, twee categorieën met geheel uiteenlopende problemen en belangen.
De Nederlandse strijdkrachten in Indonesië kregen de status van "buitenlandse troepen op het grondgebied van een bevriende natie". Na de souvereiniteitsoverdracht hadden zij in Indonesië geen militair operationele taak meer. Deze statuswijziging in één dag, van rijksgenoten met een militaire taak tot vreemdelingen zonder deze taak, was voor velen moeilijk te begrijpen en te verwerken. In dit opzicht schoot de Nederlandse voorlichting wel tekort.
In haar toespraak bij de souvereiniteitsoverdracht deed Koningin Juliana: " . . . een beroep op allen om loyaal mee te werken in het nieuwe bestel . . . . "

Deze loyale medewerking was voor velen een moeilijke zaak door de wrijvingen en incidenten die in Indonesië ontstonden door de ingrijpende veranderingen van de dekolonisatie in 1950 en volgende jaren. Voor veel Nederlanders was het bijv. moeilijk om neutraal te blijven bij de invoering van de eenheidsstaat en het daaruit voortvloeiende conflict tussen Indonesische unitariërs en federalisten. Veel Nederlanders - waaronder hoge autoriteiten - sympathiseerden met de federalisten, de federale staatsstructuur en later de Republiek der Zuid-Molukken; dit geschiedde soms openlijk en soms in het geheim.
De in 1949 op de Ronde Tafel Conferentie te 's-Gravenhage gesloten overeenkomsten werden op 27 december 1949 van kracht. Tot de RTC-overeenkomsten behoorden o. a. de "Regelingen betreffende onder Nederlands bevel staande landstrijdkrachten in Indonesië na de souvereiniteitsoverdracht". Deze nader uitgewerkte regelingen vormden a. h. w. de juridische basis voor de afwikkeling van KL en KNIL in Indonesië, die nog zou blijken met veel moeilijkheden en incidenten gepaard te zullen gaan. Daarbij bleef de Nederlandse regering - via Hoge Commissaris, Afwikkelingscommandant en Vlagofficier Koninklijke Marine - in Indonesië verantwoordelijk totdat de Nederlandse strijdkrachten geheel waren afgewikkeld, d. w. z. gerepatrieërd naar Nederland, afgevloeid in Indonesië dan wel overgegaan naar de Indonesische krijgsmacht. Onder de eerder genoemde 270. 000 af te wikkelen personen van de landstrijdkrachten bevonden zich dus Nederlandse repatrianten, Indonesische "afvloeiers", terwijl daarnaast noch ca. 25. 000 Indonesische (ex) KNIL-militairen zijn overgegaan naar het nieuwe Indonesische leger, de ADRI(S) of TNI.
De Nederlandse zeestrijdkrachten worden hier geheel buiten beschouwing gelaten.
Bij de souvereiniteitsoverdracht van eind 1949 hadden in Djakarta reorganisatie en vervanging plaats bij de hoogste Nederlandse civiele en militaire autoriteiten.
De Hoge Vertegenwoordiger van de Kroon A. H. J. Lovink, vertrok naar Nederland; als hoogste Nederlandse gezagdrager in Djakarta werd hij vervangen door de nieuwe Nederlandse Hoge Commissaris (H. C.) dr. H. Hirschfeld. Op zijn beurt zou dr. Hirschfeld in augustus 1950 als H. C. weer worden vervangen door dr. Lamping.
De onder deze H. C. ressorterende hoogste militaire functies werden eveneens gewijzigd.
De Legercommandant tevens Hoofd van het Departement van Oorlog, luitenant-generaal D. C. Buurman van Vreeden, werd Commandant Nederlandse Landstrijdkrachten in Indonesië. Dit commando verzorgde de afwikkeling van KL en KNIL in de periode januari - juli 1950, volgens de RTC-overeenkomsten. Een taak die later door het afwikkelingscommando zou worden voortgezet en voltooid. Ook dit commando landstrijdkrachten had zijn afwikkelingsproblemen. Ik noem daarvan de Bandung-putsch in januari 1950 van ex-kapitein Westerling, waarbij zowel KL- als KNIL-militairen waren betrokken en waardoor een conflict met de Indonesische regering ontstond.
De Nederlandse Commandant Zeemacht in Indonesië tevens Hoofd van het Departement van Marine, de vice-admiraal F. J. Kist, werd Vlagofficier Koninklijke Marine in Indonesië. Deze VKMI regelde o. a. de afwikkeling van de Indonesische schepelingen van de Koninklijke Marine, die ook niet zonder moeilijkheden verliep.
Op 26 juli 1959 zouden de Nederlandse landstrijdkrachten in Indonesië, d. w. z. KL plus KNIL, opnieuw ingrijpend worden gereorganiseerd. Deze reorganisatie werd aangekondigd in een gemeenschappelijke verklaring van 14 juli 1959 van de Indonesische minister-president

Mohammed Hatta en de Nederlandse Hoge Commissaris Hirschfeld, namens hun beide regeringen. Kort samengevat werden vóór 26 juli 1950 de volgende mededelingen en veranderingen bekend gemaakt:

* de Nederlandse legerleiding in Indonesië wordt onder toezicht van de Hoge Commissaris omgezet in een administratief afwikkelingscommando belast met de afhandeling van KL en ex-KNIL,
* dit afwikkelingscommando heeft geen operationele taak,
* het KNIL wordt opgeheven,
* niet-afgewikkelde Nederlandse- en Indonesische ex-KNIL-militairen krijgen de tijdelijke status van KL-militair,
* al het KNIL-materieel wordt aan Indonesië overgedragen,
* de Nederlandse regering is verantwoordelijk voor de Indonesische KL-militairen tot het moment van afvloeien,
* troepen en militairen van het afwikkelingscommando worden geconcentreerd in een beperkt aantal verzamelrayons.

Luitenant-generaal D. C. Buurman van Vreeden droeg op 26 juli 1950 zijn algemeen hoofdkwartier over aan kolonel Simatupang en vertrok naar Nederland. Als hoogste landmachtcommandant werd hij opgevolgd door de eerste afwikkelingscommandant, een opperofficier van de militaire administratie.
Het KNIL dat in de 19e eeuw was voortgekomen uit de Koninklijke Nederlandse Landmacht, keerde op deze wijze in juli 1959 weer terug in KL-verband.

3. Oprichting, organisatie, bevelsverhoudingen en taak van het Afwikkelingscommando KL

Oprichting

Ingevolge K. B. 1950 nr. 3 werd op 26 juli 1950 opgericht het:
"Afwikkelingscommando tevens commando van de KL-troepen in Indonesië. De ingedeelde ex-KNIL-militairen hadden de tijdelijke KL-status gekregen, zodat het commando bestond uit enige operationele KL-eenheden van de H-brigade en verder uit individuele KL - militairen voor een deel van Indonesische landaard en deels met gezinnen. De operationele KNIL-verbanden waren toen geheel opgeheven.
Bij de oprichting bedroeg de globale sterkte van het afwikkelingscommando aan KL-militairen ca. 15.000, aan ex-KNIL-militairen ca. 13.500 en verder ca. 29.000 vrouwen en kinderen van militairen; ca, 57.000 af te wikkelen personen.

Organisatie

Dit afwikkelingscommando omvatte aanvankelijk:

a. het commando Nederlandse (verzamel) Rayons in Indonesië (CNRI),
b. het afwikkelingsbureau ex-KNIL.

Eerste afwikkelingscommandant, tevens hoofd afwikkelingsbureau, was generaal-majoor P. Alons. Onder zijn afwikkelingsbureau ressorteerden de diensten van adjudant-generaal, kwartiermeester-generaal, geneeskundige dienst en genie.

Het Commando Nederlandse Rayons in Indonesië (CNRI)

Commandant van alle Nederlandse verzamelrayons was generaal-majoor J. A. Scheffelaar, tevens bevelhebber over de Nederlandse strijdkrachten.

Tot staf van het CNRI te Djakarta behoorden naast de chef staf o. a. de verbindingsafdeling en de DCMV (directie coördinatie militair vervoer).

Bij de oprichting bestond het CNRI verder uit de volgende verzamelrayons en administratieve doorgangskampen, allen onder Nederlandse commandanten:

* op Java: vijf rayons te Djakarta, Bogor (Buitenzorg), Bandung, Semarang en Surabaja. Rayon Bogor had enige sub-rayons in nabijgelegen steden.
* in Oostelijk Indonesië: rayon Makassar metdoorgangskampen in Makassar, Menado en Kupang. Verder was er een zelfstandig doorgangskamp te Balikpapan. Het doorgangskamp Ambon heeft nimmer gefunctioneerd door het uitroepen van de Republiek der Zuid-Molukken in april 1950.

In alle rayons waren één of meer doorgangskampen, die elk weer uit meerdere kazernes, kampementen, verblijven, etc. bestonden.

In de vijf Java-rayons waren bovendien parate operationele KL - eenheden van de H-brigade gelegerd (infanterie-bataljons, e. d.).

Troepen en individuele militairen met gezinnen van het afwikkelingscommando lagen dus verspreid in ver uiteen gelegen doorgangskampen in een gebied dat vele malen groter was dan Nederland. De operationele KL-eenheden uit Oost-Indonesië waren in maart 1950 gerepatrieerd. In dit territoir waren sindsdien alleen individuele militairen gelegerd zonder operationeel verband. Dit was niet bevorderlijk voor het handhaven van de krijgstucht, zoals later zou blijken bij de Makassar-indidenten.

Bevelsverhoudingen

Het is hier de plaats iets te zeggen over de in- en externe bevelsverhoudingen van het afwikkelingscommando.

De interne bevelsketen van het commando had de volgende hiërarchieke schakels: afwikkelingscommandant - commandant Nederlandse rayons - rayoncommandant - commandant doorgangskamp - kazernecommandant - onderdeelscommandant - individuele militairen.

De Nederlandse rayoncommandanten voerden het bevel over alle Nederlandse landstrijdkrachten in hun rayon, uitgezonderd de Nederlandse Militaire Missie.

De doorgangskampcommandanten waren belast met de regeling van administratie, legering, verzorging, bewaking, vervoer, etc.

De externe bevelsverhoudingen waren als volgt geregeld: als hoogste Nederlandse landmachtautoriteit in Indonesië vertegenwoordigde de afwikkelingscommandant de KL-troepen tegenover :

* de Nederlandse Minister van Oorlog via de Nederlandse Hoge Commissaris te Djakarta. In Den Haag waren alle Indonesisch - Nederlandse kwesties een zaak voor het gehele kabinet Drees,
* de militaire autoriteiten van de Republiek Indonesië, zoals de minister van defensie en de chef staf krijgsmacht. V. z. v. mij bekend, had Indonesië na het overlijden van generaal Sudirman in januari 1950 geen opperbevelhebber meer.

De Nederlandse rayoncommandanten dienden plaatselijk overleg te plegen met de betrokken Indonesische territoriale of garnizoenscommandanten. Zij moesten daarbij hun status als "buitenlandse gast van Indonesië" indachtig blijven.

(wordt vervolgd)

NEDERLANDSE UNIFORMEN IN DE 19e EEUW II

door Dr. F. G. de Wilde en P. Forbes Wels.

D. Grenadiers, Jagers en Infanterie Limburgs Bondscontingent 1829-1852.(Grenadiers en Jagers)

Organisatie

In hoofdstuk A Infanterie van Linie werd onder 1829 reeds vermeld dat op 7 juli van dat jaar als keurkorpsen werden opgericht een Afdeling Grenadiers van 3 bataljons (1e, 2e en Flankeur Bataljon) benevens twee afzonderlijke Bataljons Jagers.
In 1830 werd tengevolge van de Belgische opstand de Afdeling Grenadiers met één bataljon verminderd. De beide afzonderlijke Bataljons Jagers werden in 1840 tot één Afdeling Jagers verenigd. Het jaar daarna kregen de Afdelingen Grenadiers en Jagers de benaming van resp. Regiment Grenadiers en Regiment Jagers, om in 1843 te worden verenigd in één Regiment Grenadiers en Jagers, bestaande uit twee bataljons Grenadiers (1e en 2e) en 2 bataljons Jagers (3e en 4e). Deze benaming bleef tot 1913 ongewijzigd behouden. Volledigheidshalve zij nog vermeld, dat van 1881 tot 1903 het regiment nog met een derde bataljon grenadiers vermeerderd is geweest.

Uniform (figuur 19) Afdeling Grenadiers (1829/'43).

Donkerblauwe korte rok met 1 rij van 8 gele gebombeerde knopen, waarop een granaat; de staande gesloten kraag, opslagen, panden, voering en biezen ponceaurood; de panden aan weerszijden omgeslagen en de zakken in de lengte; op de borst 8 rechte gele dubbele lissen, van de schouder af schuins nederdalende en evenwijdig aan elkaar geplaatst, op elke zijde van de kraag 2 gele lissen in de lengte en op de opslagen 2 gele lissen in de breedte,op de zakkleppen 3 gele lissen aan de uitgesneden punten, en in de breedte der panden gele knopen met een granaat; op de schouders brede witte schouderlappen met rode voering, waarop een koperen granaat, rode wings. Donkergrijze lange broek met ponceaurood biesje op de buitennaden, zwarte halve slobkousen. Wit ledergoed.
Voor het 1e en 2e bataljon een grenadiermuts van berenhuid, met een klep en koperen plaat (halve zon), waarop een granaat van wit metaal; de bodem der muts met rood laken bezet, waarop een koperen granaat; op de linkerzijde een wollen oranje kokarde met een witte korte pluim; boven voor aan de muts een witte kwast; gele stormbanden.
Voor het Flankeur Bataljon schako met ronde oranje kokarde en gele lis, koperen plaat (halve zon), waarop een witmetalen hoorn, omvattende een granaat, voorts witte vangsnoeren, groene bal, rode vlam; gele stormbanden.

Uniform (figuur 20) Bataljons Jagers (1829/'43)

Donkergroene korte rok met half overslaande kleppen van dezelfde stof, aan elke zijde met 8 gele gebombeerde knopen, waarop een hoorn, staande gesloten kraag, opslagen uitgesneden, de panden aan weerszijden omgeslagen, de zakkleppen in de lengte; de kraag, opslagen, panden, voering en zakkleppen geel gebiesd, op elke zijde van de kraag 2 gele lissen in de lengte; op de schouders brede groene schouderlappen, geel gebiesd, groene wings. Donkergrijze broek als de grenadiers, geel gebiesd; zwarte halve slobkousen. Schako met ronde oranje kokarde en gele lis, gele hoorn, waarin het nummer van het bataljon; witte vangsnoeren, groene bal, zwarte vlam. Zwart ledergoed.

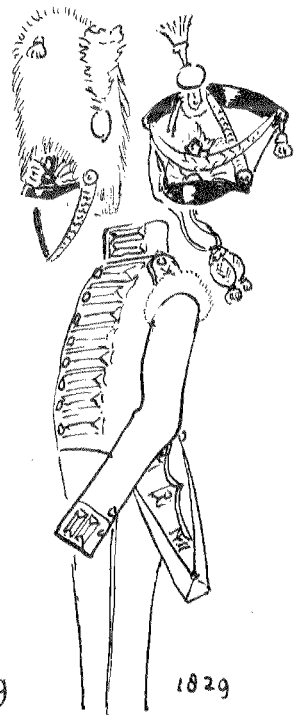

Fig 19 1829

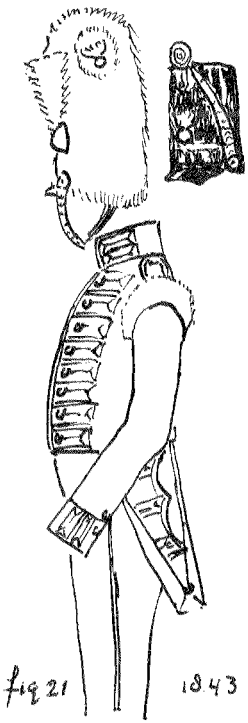

Fig 21 1843

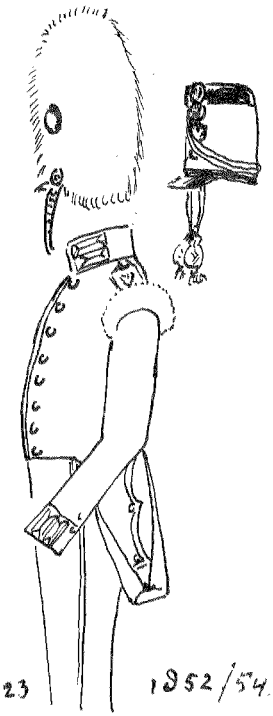

Fig 23 1852/54

Fig 20. 1829

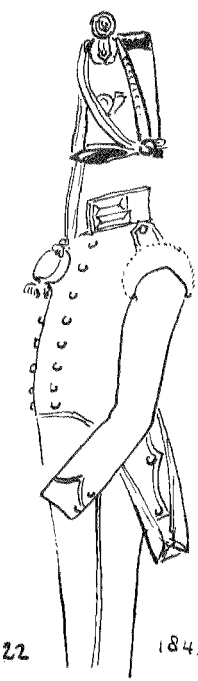

Fig 22 1843

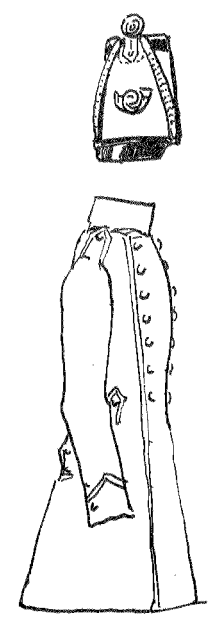

Fig 24

Uniform (figuur 21) Regiment Grenadiers en Jagers, (1843/'52).
Grenadiers als figuur 19, doch met pantalon van lichtblauw laken met rode bies, ingevoerd 24-12-1843. Tevens een nieuw model schako voor de onderofficieren en manschappen in kleine tenue: schako van bordpapier met overtreksel van zwart gewast doek, waarop voor de beroepsmilitairen een koperen granaat en voor milicië̈ns een met gele verf geschilderde granaat. Geel koperen stormbanden, oranje lederen cocarde met lis en knoop van geel metaal en een platte pompon van gele saai. Deze laatste werd in 1847 vervangen door een van geel koper (30-11-1847) Uniform (figuur 22) Regiment Grenadiers en Jagers (1843/'52)
Jagers: als figuur 20, doch met een nieuw model schako, model 1842, van hetzelfde model als hierboven beschreven, doch van zwart vilt met zwart verlakt lederen bodem, zwart verlakt lederen klep. Aan de voorzijde een geelkoperen hoorn; verder als hierboven voor de grenadiers beschreven, witte vangsnoer.
Voor kleine en marschtenue met overtrek van zwart gewast doek, waarop de hoorn, de cocarde en lis, de stormbanden en de pompon. De milicië̈ns een schako van bordpapier, als voor de grenadiers, doch met een hoorn van gele verf.
Uniform (figuur 23) Regiment Grenadiers en Jagers (1852/'55)
De rok nu zonder de gele lissen op de borst, maar verder als figuur 19; lichtblauwe pantalon met rode bies. Grenadiersmuts zonder rode mutsbodem, doch van boven geheel van berenvel. De pluim aan de linkerzijde is komen te vervallen. (13-6-1852).
De manschappen van de tirailleur-compagnieën dragen een schako van zwart vilt met verlakt lederen bodem en klep van hetzelfde materiaal; oranje cocarde van geverfd leder, gele lis en knoop, gele metalen pompon, koperen granaat en witte vangsnoer.
In kleine en marschtenue een overtrek van zwart gewast doek met alleen de pompon erop. (K.B. 15-3-1854).
1842-1846 (Infanterie Limburgs Bondscontingent).
Organisatie:
De betrekking van het Hertogdom Limburg tot het Duitse Verbond (Artikel 1 der gewijzigde Grondwet van 1840) vorderde dat een contingent werd aangewezen, dat eventueel bij het Bondsleger zou moeten optreden. Hiervoor werd in 1842 - voor wat de Infanterie betreft- bestemd het 2e bataljon van het 7e Regiment Infanterie à 6 compagnieën.
Tot 26 augustus 1846 bleef dit tot het contingent behoren en nam toen weer de formatie, kleding en bewapening aan van de overige Infanterie.
Uniform (figuur 24)
Wapenrok van donkergroen laken, 2 rijen van 7 hoge witte knopen met een hoorn er op; staande gesloten kraag van karmozijn rood laken; schouderlappen, driekops gesneden, van donkergroen laken met een kleine uniformknoop bevestigd; puntige opslagen van donkergroen laken. Aan weerszijden een driekop-passant voor de sabelkoppel.
Zakkleppen in de lengte van de panden met 3 grote uniformknopen. Karmozijnrode biezen langs voor- en achterpanden, opslagen, schouderlappen en passanten.
Pantalon van lichtblauw laken met karmozijnrode bies; van onderen een split met 2 kleine uniformknopen gesloten en zwartlederen sous-pieds. Schako model 1842 met zwarte cocarde, witmetalen lis en knoop; dito stormbanden met een hoorn op de rozetten en witmetalen hoorn. Pompon van donkergroene saai, die der onderofficieren met zilver doorwerkt.

E. Regiment Grenadiers en Jagers

Organisatie Hiervoren onder D. omschreven. Uniform (figuur 25) Grenadiers (1856/'67)
Korte jas van donkerblauw laken, op de borst met één rij van 9 koperen knopen, waarop een granaat, staande open kraag van rood laken, aan de voorzijde met 2 lissen van kemelsgaren galon, in het midden door een rood biesje gescheiden; ronde opslagen van rood laken, op ieder twee lissen van bovenbeschreven galon en met 2 kleine uniformknopen gesloten; de vóór- en achterpanden gebiesd met rood laken.
De zakkleppen in de lengte van de panden rood gebiesd en met 3 grote uniformknopen; op de taille eveneens 2 grote uniformknopen. Wings als bij de rok (figuur 19) beschreven.
Pantalon van lichtblauw laken met rode bies.
In 1856 wordt de grenadiersmuts vervangen door een schako als voor de tirailleurcompagnieën beschreven. Deze wordt nu tevens versierd met een afhangende vlam van kemelsgaren, rood voor de grenadier- en donkergroen voor de tirailleurcompagnieën.
Uniform (figuur 26) Jagers(1855/1867):
Korte jas als voor de grenadiers omschreven, doch van groen laken met kraag, opslagen en schouderlappen van dezelfde kleur, een en ander gebiesd met geel laken; de lissen als bij de grenadiers doch met een groen streepje in het midden, koperen uniformknopen met een hoorn als voren, groene wings. Donkergroene pantalon met gele bies. Schako als voor de grenadiers, versierd met een geelkoperen hoorn en met een afhangende vlam van donkergroen kemelsgaren.
Uniform (figuur 27). Grenadier (1867/1912).
Korte jas van donkerblauw laken, op de borst met 2 rijen van 7 uniformknopen, waarop een granaat; staande open kraag van rood laken met van voren 2 lissen als bij figuur 25 beschreven; ronde opslagen van rood laken met één lis van bovenbeschreven galon en 2 kleine uniformknopen. De achterpanden alsmede de zakkleppen gebiesd met rood laken; op ieder van deze laatste en op de taille 2 grote knopen.
Aan de linkerzijde een blauwlakense passant met rode biezen en knoop. Schouderpassanten van dubbelgevlochten koord van geel katoen, op het midden daarvan een granaat van geel metaal.
Pantalon van lichtblauw laken met rode bies.
Schako van zwart vilt met zwartlederen klep en bodem, lager dan het bij figuur 23 en 25 beschreven model; oranje lederen cocarde met geelmetalen lis en knoop. Koperen plaat in de vorm van een opgaande zon met een granaat van wit metaal; aan de rechterzijde van de bovenrand en aan iedere zijde van de onderrand een koperen leeuwenkop met haak; geelkoperen stormketting. Ronde bal van gele wol met in grote tenue daarop een peervormige pompon, hoog 6 cm van witte wol; witte vangsnoeren met spiegels en kwasten.
N.B. In 1898 werden de gevlochten schouderpassanten van de korte jas vervangen door platte schouderbedekkingen van rood laken met een blauwe geborduurde granaat.
Uniform (figuur 28) Jager (1867/1912)
Korte jas als voor de grenadiers beschreven, doch van groen laken met dito kraag en opslagen, een en ander gebiesd met geel laken. In het gele galon van de lissen groene streepjes. Op de knopen én op de schouderpassanten een hoorn.

Pantalon van groen laken met gele bies.
Schako als voor de grenadiers doch met een witmetalen hoorn op de plaat; groene bol en pompon, witte vangsnoeren.
De schouderpassanten werden in 1898 vervangen door platte schouderbedekkingen van geel laken met een groene geborduurde hoorn.
Uniform (figuur 29) Officier van de grenadiers (1867/1912)
Korte jas als voor de troep; de opslagen met gulpen waarop 3 en de op de kraag 2 gouden geborduurde lissen; de schouderpassanten van massief verguld zilverdraad.
Schako van zwart laken; de versierselen alsmede de pompon van verguld metaal.
In grote tenue een pluim afhangende witte haneveren, in een vergulde tulp; de hoofdofficieren een witte aigrette met tulp en ring van verguld metaal.
Vangsnoeren van gouden koord met spiegels en kwasten volgens rang.
De kwasten van gouden boui llons, voor de kolonel 4, 2 boven en 2 onder de spiegels; voor de luitenant-kolonel idem, doch de 2 onderste van zilver; voor de majoor 3, één boven en 2 onder de spiegels; voor de kapitein 2 onder de spiegels. Voor de eerste luitenant 3 gouden kwasten van torsade, geplaatst als die van de majoor en voor de 2e luitenant 2 dito kwasten onder de spiegels.
Uniform (figuur 30) Officier van de Jagers (1867/1912).
Korte jas als voor de troep met dezelfde uitzonderingen als hierboven bij figuur 29 is beschreven.
Pantalon van donkergroen laken met gele bies.
Schako als voor de troep doch van groen laken; de versierselen en de pompon van verguld metaal; in grote tenue een pluim van afhangende donkergroene haneveren.
De hoofdofficieren een zwarte aigrette.
Gouden vangsnoeren met spiegels en kwasten volgens rang, zoals bij de officier van de grenadiers beschreven.

Het eerste artikel over dit onderwerp werd in februari 1972 geplaatst.

Redaktie.

„DE DONDERBUS"
SOPHIAKADE 5B – ROTTERDAM 3016
Geopend: vrijdag 19.00–21.00 uur; zaterdag 10.00–18.00 uur
INKOOP - VERKOOP - RUIL
VAN OUDE WAPENS E.D. – VERDER ALLERLEI DOCUMENTATIE
Privé: J. WINTERS
BLAAKSEDIJK–OOST 17 – HEINENOORD – TELEFOON (01862) 23 38

fig 25 1855/56

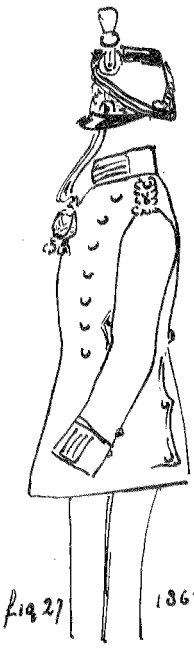

fig 27 1867

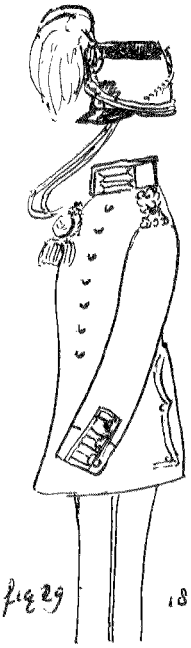

fig 29 1867.

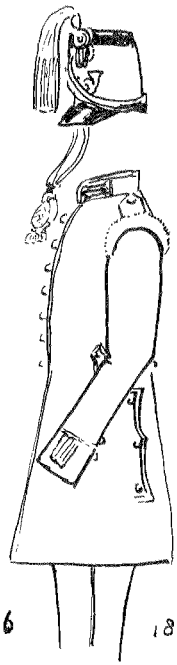

fig 26 1856

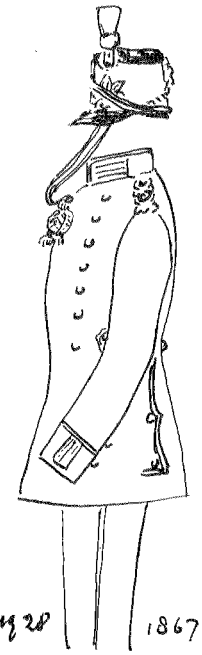

fig 28 1867

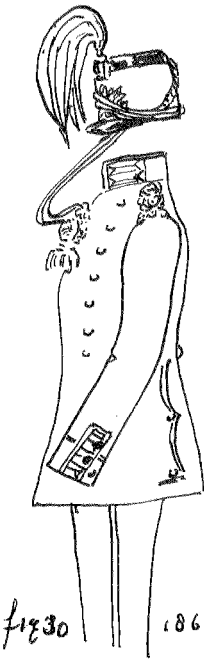

fig 30 1867.

100 JAAR VERBINDINGSDIENST (1874-1974) I

door E. W. van Popta.

Op 18 februari 1974 zal het honderd jaar geleden zijn dat de toenmalige legerleiding het noodzakelijk vond dat ons leger werd uitgebreid met een verbindingsafdeling.
Hoewel de verbindingen reeds eeuwen een rol in de legers gespeeld hebben was dat met de begrippen van deze tijd zeer primitief.
Deze tijd, waarin wij opgroeien bij satalieten e. d. kan zich nog maar nauwelijks voorstellen dat verbindingen tot stand kwamen door middel van vlaggen, stakelvuren en meer van dergelijke communicatiemiddelen.
In dit verhaal zullen wij ons bepalen tot de ontwikkeling van het Wapen van de Verbindingsdienst van de Koninklijke Landmacht.
Wanneer werden de eerste schreden gezet; wat was het preludium wat zou leiden tot het heden?
Omstreeks 1866 werd door het Bataljon Mineurs en Sappeurs vooreerst de electrische telegrafie toegepast.
Enige jaren daarna en wel in 1868 verscheen het "Reglement op de telegraafdienst te velde", ontworpen door de eerste-luitenant W. M. Westerman.
In dat zelfde jaar is de sterkte 9 officieren en 4 onderofficieren; "die de behandeling der toestellen verstaan" en 4 onderofficieren en 8 korporaals; "die berichten kunnen overseinen en lezen".
Dit alles was slechts een pril begin.
Daar kwam nog bij dat velen niet de noodzaak zagen dat ons leger over een eigen verbindingsafdeling zou beschikken.
Zij geloofden dat in oorlogstijd even goed gebruik gemaakt kon worden van de in 1852 opgerichte Rijkstelegraaf.
Tijdens de Frans-Duitse oorlog in 1870, hoewel wij neutraal bleven, mobiliseerde ons leger, werd een begin gemaakt met de aansluiting van de forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie op het net van de Rijkstelegraaf.
De prestaties van de verbindingsafdeling tijdens deze mobilisatie kunnen niet groot genoemd worden.
Dat was begrijpelijk, van een goede organisatie was immers nog geen sprake.
In materieel opzicht ontbrak er nog veel. Een verbouwde ziekenwagen welke waarschijnlijk niet meer voor het eigenlijke doel geschikt was behoorde tot het wagenpark.
Maar ondanks allerlei moeilijkheden, was er een begin.
In 1872 verschijnt er een boek over de Militaire Telegrafie geschreven door luitenant Putman Kramer.
In 1873 werden de eerste stations- en kabelwagens besteld.
Waarna op 18 februari 1874 bij Koninklijk Besluit nr. 2 een afdeling veldtelegrafisten werd gevormd bij het Bataljon Mineurs en Sappeurs.
Deze datum wordt dan ook als oprichting van de verbindingsdienst beschouwd.
De opdracht is de verbindingen te verzorgen alléén voor de opperbevelhebber en de legerkorpscommandanten; "iedere afwijking van deze regel ten gunste van de devisie-generaal zou slechts wanorde teweeg brengen", aldus het eerste verbindingsvoorschrift.

In 1877 werd het eerste telefoontoestel in gebruik genomen.
De proeven welke hiermee werden genomen hadden een gunstig resultaat, met gevolg dat in december 1877 de telefoondienst werd opgericht.
Op 1oktober 1878 werd op grond van het Koninklijk Besluit nr. 14 van 9 maart 1878 het Bataljon Mineurs en Sappeurs uitgebreid met een School-en Telegraafcompagnie, onder commando van de kapitein A. E. André de la Porte.
Het is van groot belang dat in tijd van oorlog de verbindingen ongestoord kunnen plaatsvinden. Daarom werd in 1880 de oorlogs-telegraafcommissie opgericht.
Deze commissie had tot taak de samenwerking tussen de Rijkstelegraaf en spoorwegen te bevorderen.
Bij de grote legerreorganisatie van 1881 wordt de naam Bataljon Mineurs en Sappeurs gewijzigd in Korps Genietroepen.
Het Korps Genietroepen bestaat dan uit 8 compagnieën.
De telegrafisten werden bij de 7e (Spoorweg- en Telegraaf) compagnie ingedeeld.
Op oorlogssterkte bestaat de compagnie uit 4 telegraafafdelingen elk met een sterkte van 1 luitenant, 2 sergeanten, 2 korporaals, 17 genisten en 10 man treinpersoneel.
Het materieel bestaat dan uit 1 of 2 kabelwagens, 1 kabelkar en 2 stationwagens.
Eén telegraafafdeling was bestemd voor het Hoofdkwartier van het Veldleger.
De overige drie afdelingen werden over de drie divisiestaven verdeeld.
Het overige personeel werd naar behoefte bij de drie vestingcompagnieën ingedeeld.
Inmiddels werd het Korps Genietroepen 3 tot 10 compagnieën uitgebreid.
De reeds eerder genoemde Spoorweg- en Telegraafcompagnie werd 8e compagnie.
Deze compagnie wordt in 1896 gesplitst in twee afzonderlijke compagnieën.
Hierdoor wordt de Telegraafcompagnie de 9e compagnie.
Bij Koninklijk Besluit nr. 147 van 2 september 1903 wordt het Regiment Genietroepen opgericht.
Op 1 augustus 1914 kondigde de Nederlandse regering de mobilisatie af.
Gelukkig raakt ons land niet direct bij de 1e wereldoorlog betrokken.
Alhoewel de 4 jaren van mobilisatie welke hierop volgden voor land en volk zwaar waren.
In mei 1922 vindt er wederom een algehele legerorganisatie plaats.
De telegraafafdeling wordt dan 2e Bataljon (telegraaftroepen) bestaande uit een staf en 2 schoolcompagnieën. Dit zou zo blijven tot 1939.
In dat jaar wordt het bataljon het 2e Regiment Genietroepen.
Inmiddels dreigde het weer in West-Europa. Wederom vanuit het Oosten.
Hierdoor was de Nederlandse regering genoodzaakt opnieuw haar troepen te mobiliseren.
Op 10 mei 1940 vond de Duitse inval plaats.
Tijdens de korte maar heftige strijd welke 5 dagen duurde hebben de in Rotterdam gelegerde verbindingstroepen een grote rol gespeeld bij de verdediging van deze stad.

(wordt vervolgd).

*** ***

JACQUES SCHULMAN N.V.
AMSTERDAM-C. - KEIZERSGRACHT 448

Telefoon: (020) 233380 - 247721

NEDERLANDSE- en BUITENLANDSE MILITAIRE PENNINGEN

RIDDERORDEN, ONDERSCHEIDINGSTEKENEN en LITERATUUR over deze onderwerpen.

Ook leveren wij miniaturen, knoopjes, strikjes, batons

THERMOPLASTICS
VLAARDINGEN/HOLLAND

HERALDISCHE WAPENSCHILDEN EN EMBLEMEN

met de hand geschilderd in natuurlijke kleuren en originele uitvoering, ook auto-stickers en emaille emblemen leverbaar

GD SIMONS

Alleenverkoop in Nederland bij:
THERMOPLASTICS - WAPENKUNDE
Mathenesserweg 67b - Postbus 194 - Rotterdam
Telefoon 010 - 154682

RIDDERORDEN, EERETEEKENEN, DRAAGTEEKENS EN PENNINGEN,

betreffende de Weermacht van Nederland
en Koloniën (1813–heden)

door

W. F. BAX

Integrale herdruk 1973 uit de Jaarboeken 1932, 1933, 1934, 1936 en 1940,
met toestemming van het Koninklijk Nederlands Genootschap
voor Munt- en Penningkunde
(246 pagina's)

Te bestellen bij:

A. G. VAN DER DUSSEN B.V. - MAASTRICHT

(Munten, Penningen, Eretekenen en
Numismatische Boeken)

door overschrijving van ƒ 38,– op giro 1538597
t.n.v. A. G. van der Dussen b.v., Hondstraat 5, Maastricht 5001

CORRESPONDENTEN DER STUDIE-AFDELINGEN

(1) de studie-afdeling, 'KRIJGSGESCHIEDENIS, KORPSGESCHIEDENIS K.L.'
o.l.v. E.W. van Popta, Columbusstraat 260, 's-Gravenhage

(3) de studie-afdeling, 'UNIFORMKUNDE'
o.l.v. Dr. F.G. de Wilde, Jan Steenlaan 62, Naarden

(4) de studie-afdeling 'RIDDERORDEN EN ONDERSCHEIDINGEN'
o.l.v. H.G. Meyer, Jonkerstraat 55, Weurt bij Nijmegen

(5) de studie-afdeling 'MILITAIRE EMBLEMEN'
o.l.v. B.C. Cats, Claudiagaarde 72, Bussum. en
C. van Ekeris, Tesselschadelaan 147, 's-Gravenhage

(6) de studie-afdeling, 'WAPENS en MUNITIE'
o.l.v. G.J. de Graaff, de Ruyterkade 110 III, Amsterdam.

(7) de studie-afdeling 'MILITAIRE MUZIEK'
o.l.v. Mr. R.A. Schimmel, de Mildestraat 57, 's-Gravenhage

(10) de studie-afdeling 'NAPOLEONTICA'
o.l.v. Mr. A. Telders, Burg. Diepenhorstlaan 20, Epe

(11) de studie-afdeling 'TWEEDE WERELDOORLOG'
o.l.v. J.H.M. Berlemon, Paramaribostraat 63, Leiden

(12) de studie-afdeling 'MILITAIRE EN CIVIELE MINIATUURFIGUREN'
o.l.v. A.J. Weekenstroo, Heerenstraat 9-11, Buren

(16) de studie-afdeling 'MILITAIRE GENEALOGIE'
o.l.v. Ir. Ch.C. van der Vlis, Anna van Burenlaan 59, Haarlem

(17) de studie-afdeling 'MILITAIRE FOLKLORE'
o.l.v. L. Verhoeff, Gevers Deynotweg 50, Scheveningen

(19) de studie-afdeling 'KONINKLIJKE LUCHTMACHT'
o.l.v. H.J. Schakelaar, Utrechtseweg 411, De Bilt

(20) de studie-afdeling "KNIL"
o.l.v. W.R. van der Weide, Velperweg 147, Arnhem

INTERESSEGEBIEDEN, WAAR (NOG) GEEN STUDIE-AFDELINGEN VOOR ZIJN OPGERICHT:

(2) 'tradities en ceremonieel'
(8) 'Vestingbouw, kasteelkunde, militaire gebouwen'
(9) 'Koninklijke Marine - geschiedenis, scheepsbouw, varende Marine'
(13) 'Vaandels'
(14) 'Eerste Wereldoorlog'
(18) 'Militaire voertuigen, tanks'
(21) 'Militaire bibliografie, tijdschriften'

*** De tussen haakjes geplaatste nummers zijn indicaties t.b.v. de ledenlijst.